

Landsbygd i centrum

Nr: 2
Maj 2020

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD FRÅN LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

**Rena djur
med bra rutiner**

Vildsvin
- mat och marodörer

**SÄLJ OCH HANDLA
LOKALT**

Information
med anledning av

COVID-19

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEDARE

En annorlunda tid

Äntligen vår och vårtecknen är många! Gräset spirar, djurungar föds, kossorna släpps på bete och åkrarna är sådda och vältade. Det ser nystädat ut på något sätt, allt är i ordning och likt nystrukna lakan breder fälten ut sig i landskapet. Det är skönt att naturen är som vanligt och att lantbruket står sig starkt i en tid vi aldrig tidigare skådat. Den pågående pandemin med covid-19 har skakat om oss alla. Den har ställt saker på sin spets och fått många av oss att tänka mer på vad som är viktigt. Bland det mest livsnödvändiga är att ha mat på bordet varje dag. Vi har sett hamstringsbeteenden och tomma butikshyllor, restauranger utan besökare och ett ökat intresse för onlinehandel och närproducerat.

Så mycket som varannan tallrik mat är idag producerad i något annat land. I den situation vi nu är i, är det inte självklart att inflödet kommer vara lika stort som tidigare. Det blir mer angeläget att se om sitt hus och att öka självförsörjningsgraden av livsmedel. Den svenska matproduktionen har många mervärden. Med en hög djurvälstånd, ett gott djurskydd, låg användning av antibiotika och bekämpningsmedel produceras den svenska maten på ett hållbart sätt vilket bidrar till biologisk mångfald samt skapar jobb och tillväxt. Vi har ett av världens renaste jordbruk med hög produktion till en låg miljö- och klimatbelastning. Det finns med andra ord många anledningar till att öka den svenska produktionen. Som företagare kan det vara en tid för omställning, några går starka ur krisen medan andra kommer att behöva ompröva sin verksamhet. I detta nummer kan du läsa mer om att sälja och handla lokalt, rena och friska djur samt Länsstyrelsens arbete med djurskyddskontroller.

Något som både är till glädje och förtret för många på landsbygden är den ökande vildsvinsstammen. Å ena sidan är de jaktbart vilt, å andra sidan orsakar de omfattande skador i jordbruket. Djuren har succesivt etablerat sig norrut och finns nu från Dalarna och ner över i stort sett hela mellersta och södra Sverige. Nyligen har Naturvårdsverket reviderat den nationella förvaltningsplanen för vildsvin och ett av målen är att vildsvinsskadorna i jordbruket ska halveras inom fem år. Samtidigt har länsstyrelserna, Jordbruksverket och Livsmedelsverket fått uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin att underlätta för vildsvinskött att komma ut till konsumenter och till offentliga kök. Läs mer om regeringens satsning på det så kallade vildsvinspaketet på [sidorna 8–9](#).

Ha en skön vår och trevlig läsning!

Stockholm 30 april
Ulrika Lundberg
Landsbygdsdirektör

Landsbygd i centrum är en tidning från oss på avdelningen för landsbygd på Länsstyrelsen Stockholm till dig som är aktiv på länets landsbygd. Med tidningen vill vi informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare lantbruk, djurhälsa, bättre miljö och ett rikare odlingslandskap. Med goda exempel, information om stödmöjligheter och annonser om aktuell kompetensutveckling hoppas vi att du ska hitta något som lockar till läsning och handling. Landsbygd i centrum finansieras delvis med stöd från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Information med anledning av covid-19

Här kommer viktig information till lantbrukare och landsbygdsföretagare med anledning av coronaviruset (SARS-CoV-2) som orsakar sjukdomen covid-19. Vi vill uppmana dig att hålla dig uppdaterad om utvecklingen samt att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Är din beredskap god?

Med anledning av risken för spridning av coronaviruset vill vi uppmana dig som företagare att se över din beredskap för att hantera oplanerade situationer. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap belyser vikten av att planera för personalbrist och poängterar att alla företag behöver arbeta för att säkerställa kontinuitet i sin verksamhet.

SE ÖVER DINA RUTINER

Skriv ner rutiner som går att lämna över om du själv skulle bli sjuk. Det gäller framförallt de dagliga rutinerna som är viktiga för att verksamheten ska fungera, men även sådant som gäller vid specialfall. Ta med kontaktvägar till dem som är viktiga för just ditt företag, som till exempel veterinär, slakt och foder för lantbruksföretaget.

SE ÖVER DITT NÄTVERK

Har du djur i verksamheten? Vem skulle du kunna be om hjälp om du själv inte kan sköta om dina

djur? Det kan till exempel vara tidigare anställda, grannar, släkt eller vänner. Kontakta dem redan nu och berätta om dina rutiner. Det gäller förstås även dig som har hästar eller sällskapsdjur. Kontakta gärna vänner, kollegor och grannar och hör att de har det bra. Samtidigt visar du att du har det bra. Fortsätt att leta kontaktvägar tills du vet att personen mår bra om du inte får svar.

VAD KAN JAG GÖRA FÖR ATT SKYDDA MIG OCH ANDRA?

Alla har ett ansvar för att minska risken för smittspridning. Undvik större folksamlingar och håll avstånd till andra personer. Bedöm behovet av besök på företaget och minimera där det är möjligt. Kanske kan ni träffas utomhus? Undvik att röra vid ansikte eller ögon och tvätta händerna ofta och noggrant med tvål och vatten. Torka händerna med papper, inte textilhanddukar eller annat som fler kan ha torkat sig på. ■

Vår verksamhet fortsätter

Länsstyrelsen följer utvecklingen noga tillsammans med andra myndigheter. I dagsläget fortsätter den dagliga verksamheten, men många medarbetare arbetar hemifrån. Vi fortsätter att göra kontroller och besök, men har särskilda förhållningsregler utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer. De medarbetare som gör besök är symtomfria och håller goda smittskyddsrutiner som till exempel att tvätta händerna och hålla avstånd. Vi gör även en riskbedömning inför varje besök som innefattar smittrisk åt båda håll. ■

Mer information

Myndigheterna lägger löpande ut information om covid-19 på respektive myndighets webbplats.

- Länsstyrelsens information med anledning av covid-19 hittar du på [vår webbplats](#).
- Folkhälsomyndigheten har den senaste informationen samt gällande rekommendationer på [sin webbplats](#).
- Jordbruksverket har svar på frågor om livsmedelsförsörjningen samt djurens hälso- och sjukvård på [sin webbplats](#).
- På [www.krisinformation.se](#) finns samlad information från olika myndigheter.

Behöver du arbetskraft?

Många företag har tvingats varsla eller permittera personal i coronavirusets spår. Samtidigt går företag inom det gröna näringslivet nu in i en av de mest arbetsintensiva säsongerna. Det är viktigt att den gröna näringen producerar mat så att butikshyllor kan fyllas på med nya lokalproducerade livsmedel.

Du som står inför utmaningen att hitta personal inför säsongen kan lägga upp en gratis annons på sajten *Gröna Jobb*, [gronajobb.se](#), eller kontakta den arbetsförmedlare som ansvarar för projektet *Mer mat – fler jobb* i din region. Projektet stöttar dig som företagare inom jordbruk, trädgårds- och livsmedelsföretag så att ditt företag kan utvecklas, växa och producera mer mat.

ARBETSFORMEDLARE FÖR MER MAT FLER JOBB I STOCKHOM

Charlotta Tidström, 010-487 69 33, charlotta.tidstrom@arbetsformedlingen.se
Mats Petersson, 010-487 39 90, mats.petersson@arbetsformedlingen.se. ■

Landsbygd i centrum

UTGIVARE & REDAKTION

Länsstyrelsen i Stockholms län
Ulrika Lundberg (ansvarig utgivare)
Hanna Williamsson (textredaktör)
Ylva Berry (projektledare, bild och form)
Karin Haglund (bild och form)
Christina Fagergren (grafisk form)

PRENUMERATION

Om du vill få **tidningen** i din brevlåda eller det **elektroniska nyhetsbrevet** till din e-post tecknar du en kostnadsfri prenumeration via [Länsstyrelsens webbplats](#).

KONTAKT

Länsstyrelsen Stockholms växel
Beskriv vad du vill ha hjälp med eller fråga direkt efter den du vill prata med 010-223 10 00
Landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/stockholm

För frågor om stöden i SAM-ansökan
0771-67 00 00

För anmälan av djur som far illa
010-223 11 20, telefontid vardagar 9–12

Vid rovdjursangrepp på tamdjur
Ring Länsstyrelsens besiktningsman för rovdjursangrepp på 010-223 15 37 om du misstänker att tamdjur skadats av rovdjur. Telefonnumret är öppet dygnet runt.

FRAMSIDESBILD

T@ge Persson/Mostphotos

TRYCK

AJ E-Print AB

Länsstyrelsen
Stockholm

Europeiska jordbruksförbundet för landsbygdsutveckling
Europas investering i landsbygdsområden

Sälj och handla lokalt

- direktförsäljning har blivit enklare

Vill du köpa god mat direkt från dina lokala producenter? Eller vill du öka dina intäkter genom att sälja livsmedel direkt till kund? Idag finns en uppsjö av möjligheter för dig som vill vara med och skapa ett livskraftigt matsystem genom att sälja eller köpa livsmedel utan mellan-händer och långa transporter.

Text: Karin Eksvärd och Sara Norman
Foto: Linda Lönnqvist

Att som producent sälja direkt till konsument eller butik ger möjligheter att få ut ett högre värde för produkterna än om de säljs via grossist. Som konsument finns möjligheten att få lokalt producerade livsmedel och direkt kontakt med den som har odlat eller förädlat din mat. I dessa tider, när Coronaviruset ställer den vanliga ordningen på ända, kan direkthandel vara ett utmärkt sätt att stötta lokala och småskaliga

livsmedelsproducenter. De är annars en företagargrupp som riskerar att bli extra hårt drabbade när efterfrågan från till exempel restauranger och besöksnäringen mer eller mindre uteblir.

DEN NÄRA MARKNADEN

Många producenter som satsar på den nära marknaden idag kombinerar flera olika försäljningsvägar. Förutom mer traditionella affärsmodeller för direktförsäljning,

som gårdsbutiker och Bondens egen marknad, finns numera flera andra modeller. Prenumeration på grönsaks- eller köttlådor är populära och innebär en trygghet och möjlighet till långsiktig planering för producenten, samtidigt som konsumenten får färsk och lokalproducerad mat direkt hem till dörren. Andelsjordbruk – där konsumenten är delägare i produktionen – innebär en ännu starkare koppling mellan producent och konsument där man delar på såväl glädje och skörd som risk i produktionen.

Direktförsäljning förenklas idag av digitala tjänster och betalningssystem. Att kunna beställa i en app, på en hemsida eller i en webbshop gör inköpen enklare för både köpare och säljare. Att dessutom kunna betala med Swish eller kort var som helst, gör betalningen smidig för kunden och säker för säljaren.

RINGAR SOM VÄXER

En modell som blivit allt populärare på senare år är REKO-ringar. I REKO-ringar säljs råvaror och produkter direkt från producent till konsument via en Facebook-grupp. En gemensam tid och en plats bestäms då alla samlas för att leverera och ta emot sina varor, ofta på en större parkering under kvällstid. All försäljning görs upp i förväg via Facebookgruppen, så ingen handel sker vid själva utlämningen och producenten behöver bara packa och ta med redan sålda varor. Bara i Stockholms län finns för närvarande över tio aktiva ringar, från Norrtälje i norr till Järna i söder. Där säljs det mesta i matväg; grönsaker, konfektyr, bröd, mejerivaror, ägg, bär, svamp, köttprodukter, olja, pasta, sylt och honung. Söker du en vegansk tårta eller en säck morötter till hästen? Det går också ofta att få tag på! Eftersom utbytet av varor genomförs utomhus på en stor yta har REKO-ringarna kunnat fortsätta sin

verksamhet under hela våren, trots Coronatider och restriktioner kring folksamlingar.

STARKA, LOKALA OCH KORTA KEDJOR

Att bidra till att stärka lokala livsmedelskedjor är en del i Stockholms läns livsmedelsstrategi, som har tagits fram av Länsstyrelsen, Region Stockholm och LRF Mälardalen. Med nästan en fjärdedel av Sveriges befolkning boende i länet är regionen beroende av livsmedel från hela Sverige och omvärlden. Att graden av självförsörjning behöver stärkas i länet är det ingen tvekan om.

– Stockholms läns livsmedelsstrategi innebär att vi ska bli mer självförsörjande i länet. Det är också ett av syftena med REKO-ringarna – och nu märks det hur viktigt det är, säger Linda Lönnqvist, administratör för flera av Stockholms REKO-ringar.

Att fler äter närproducerad mat vinner hela samhället på. Då skapas förutsättningar för fler lantbrukare och livsmedelsförädlare som i sin tur bidrar till en ökad livsmedels-säkerhet, livskraftiga företag, levande landskap, mångfald och starkare lokala ekonomier. ■

Mål i Stockholms läns livsmedelsstrategi

I tre av målen i Stockholms läns livsmedelsstrategi ingår att stärka den lokala produktionen och underlätta för kortare livsmedelskedjor.

- Länets primärproduktion inom jordbruk, trädgårdsproduktion och vattenbruk ökar.
- Utbudet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ökar
- Konsumtionen av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel inom den offentliga sektorn ökar

Stockholms läns livsmedelsstrategi hittar du på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Läs mer
om Ö för Ö och
projektet på
www.oforo.se

Stark lokal utveckling på Ornö efter

Ö för Ö

Sedan projektet Ö för Ö bjöd in till möte i bygdegården på Ornö i februari 2017 har mycket hänt på Ornö. De lokala idéer och initiativ som fångades upp har tagits omhand i en vision och flera av dem har redan blivit verklighet.

Text: Rebecca Berlin

Nu har lite drygt tre år gått sedan projektet Ö för Ö bjöd in till möte i bygdegården på Ornö i februari 2017 och mycket har hänt. Ett resultat av det arbete som genomförts är "Ornö 2025 – En gemensam vision", en utredning och ett idéprogram för hela ön. Visionen togs fram för att sammanföra alla de projektidéer som kom upp genom Ö för Ö och visa på förutsättningarna för en framtid där projekten gemensamt kan ingå. Tanken var att skapa ett underlag

för framtida planering. Visionsdokumentet ägs av föreningen Ornöborna och arbetades fram i bred samverkan mellan boende, föreningar och företagare på ön tillsammans med kommunen, Länsstyrelsen och Region Stockholm. Tre områden pekas ut som centrala för utveckling – bättre kommunikationer, fler bostäder för fast boende samt ökat service- och fritidsutbud. Dessa tre delar behövs för att Ornö ska kunna nå sin fulla potential.

MYCKET HAR REDAN HÄNT

Nu pågår arbetet på olika håll, med spridning av idéprogrammet och dialog mellan olika aktörer för att förverkliga visionen i sin helhet. Många av projekten är redan genomförda. Exempelvis är Skötrökans Fiskefyr upprustad och lyser nu

igen. Utökade parkeringsmöjligheter finns i anslutning till Kyrkviken, där Ornömacken har öppnat en drivmedelsstation både för båtar och bilar och en tillhörande minilivs. Ornö Turism- och eltaxikooperativ har bildats, och taxiverksamhet med elpodtaxi har startat på ön.

– Det är glädjande att se den utveckling som redan nu har kommit igång på Ornö tack vare genomförandet av flera projektidéer, säger Göran Ekström som var en av initiativtagarna till projektet Ornö 2025 – Visionen.

– Vi kan även se att visionsarbetet i sig har bidragit till ökat samarbete inom de tre huvudområdena vilket känns lovande för framtiden, fortsätter han. ■

Ornö Turism- och eltaxikooperativs elpodtaxi.
Foto: Ornö Turism- och eltaxikooperativ

Landsbygd i centrum

Mer utveckling med

Bygd för Bygd

Ö för Ö har sedan 2015 bidragit till att idéer och initiativ till utveckling på många av skärgårdens kärn-öar fångats upp och blivit till verklighet. Nu ska fler platser på länets landsbygd få chansen att utvecklas med samma metod när projektet Bygd för Bygd tar vid.

Text: Hanna Alfredius

Ö för Ö har visat hur dialog mellan boende, föreningar och företagare kan leda till att lokala idéer och initiativ för utveckling fångas upp och blir till verklighet. Ett flertal strategiska och konkreta utvecklingsprojekt har skapats och arbetet har bidragit till ökad kunskap och insikter om skärgårdens förutsättningar hos offentliga aktörer.

SAMMA METOD, NYA PLATSER

Samma väl fungerande metod som i Ö för Ö kommer att användas i Bygd för Bygd, men fokus riktas nu mot skärgårdsnära samhällen och

landsbygder på fastlandet. Utgångspunkten är att varje plats är unik och att utveckling behöver ha lokal förankring för att lyckas. En bygd i taget kommer att inventeras för att hitta aktuella frågor och behov som behöver lyftas. Sedan samlas boende, företagare och föreningar i bygden tillsammans med offentliga aktörer till en bygdeträff med syfte att ta fram förslag på gemensamma projekt som kan gynna den lokala utvecklingen.

Planeringen för projektets aktiviteter pågår för fullt. En webbplats med mer information håller på att färdigställas och Ljusterö i Österåkers kommun och Hölö i Södertälje kommun kommer att

Bygd för bygd...

... leds av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Region Stockholm och länets kommuner. Delar av projektet finansieras av Landsbygdsprogrammet, andra via Region Stockholms hållbarhets- och skärgårdsanslag.

bli första bygderna inom projektet. Utvecklingen med Covid-19 påverkar givetvis planeringen men förhoppningen är att kunna arrangera de första träffarna till hösten. ■

Ljusterö torg Foto: Johan Bjurer/Mostphotos

Hölö kyrka Foto: Mostphotos

Skärgårdens största ö

Ornö tillhör Haninge kommun och ligger i Stockholms södra skärgård. Ön är känd för sin orörda natur med stora skogsområden och större områden med ädellövskog. Södra delen av ön är naturreservat. Norra delen av ön är relativt otillgänglig vildmark. På Ornö finns möjlighet att bo på landet, långt ute i skärgården, men fortfarande med närhet till fastlandet. Till Ornö går bilfärja året runt och omkring 260 personer bor där permanent. Visionen för Ornö kan du läsa på [föreningen Ornöbornas hemsida](http://foreningen.ornobornas.hemsida).

Vildsvin

– mat och marodörer

Vildsvin har stor påverkan på lantbruket i länet. Det vi ofta ser är uppbökade grödor och förstörda vallar. I naturbetesmarker och slåtterängar kan böket förstöra fodret, men också den fina floran. Landsbygd i Centrum har pratat med Lisa Rosell som lyckas hålla vildsvinen borta från ett skifte, men som tydligt ser de negativa effekterna på resten av gårdens marker. Hur påverkas våra finaste ängar och hagar? Vad kan vi göra för att begränsa skadorna och är ökad efterfrågan på vildsvinskött en del av lösningen?

Text: Johan Färlin Foto: Mostphotos

Lisa Rosell och hennes sambo Markus Göth driver Långholms gård i Käringboda naturreservat utanför Nynäshamn. De har lammproduktion och odlar vall på många mindre skiften. Vildsvin har ställt till problem ända sedan de startade verksamheten för ett par år sedan. Vallar och betesmarker bökas upp regelbundet och nyligen blev en förstaårsvall helt förstörd.

– I naturbetesmarkerna är vildsvinen förtjusta i vissa växter, som exempelvis orkidéer, och äter helt sonika upp dem. Så även om betet återställs så småningom, har artrikedomen minskat, berättar Lisa Rosell. Vill det sig illa försvinner den

flora som är grunden för särskild skötsel i miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar. Då kan marken klassas ner till allmän skötsel, vilket ger en lägre ersättning.

– Vildsvinens framfart begränsar brukandet på många sätt. Vi har sått in vallarna med vårkorn, men det är ingen mening att tröska det, vi får ta in det som helsäd i stället. I vinter har grisarna bökat i vägkanter och resultatet är igenböcade diken, säger Lisa dystert.

Hon berättar att hon har ett skifte nära gården där vildsvinen inte varit.

– Där är strömmen på året runt och den lägsta tråden är riktigt låg, förklarar hon.

Lisa är trött på pratet om att man ska se vildsvinen som en resurs.

– Vildsvinen är ingen resurs för lantbrukarna, utan för jägarna. Särskilt om man som lantbrukare inte har jakträtten själv, då är vildsvinen bara ett skadedjur, menar Lisa.

Hon arrenderar marken av Skärgårdsstiftelsen och kan inte påverka jaktrycket.

– Jägare som inte bor nära markerna ser inte vilka skador vildsvinen orsakar och många jägare förstår nog inte heller vilka konsekvenser och kostnader skadorna kan ge lantbrukaren, tror Lisa.

BÖK SOM HOTAR ARTRIKEDOMEN

Anna Lindhagen arbetar med att förvalta naturreservat på Länsstyrelsen i Stockholms län. Hon bekräftar Lisas bild av problemet.

– Grisbök är ett stort problem i många av våra naturreservat med fina naturbetesmarker. På våren märks det i lundar som förut varit fulla av vårblostande växter som blåsippor, nu ser det ut som att någon gått fram med jordfräs där. Jakt på grisarna är därför väldigt viktigt för naturvärden, säger Anna

Vildsvinen bökar sönder ganska stora ytor där de hittat smakliga rötter eller småkryp. Och det tar tid innan den skadade vegetationen läker. Det finns en risk att få in ogräsartade växter på den blottade jorden, istället för den artrika gräsvål med typiska ängsarter och orkidéer som de bökat sönder.

– En orkidé som vildsvinen verkligen är ute efter är Adam och Eva. De äter allt de kommer åt och det kan försvåra möjligheterna för arten att överleva långsiktigt, förklarar Anna.

Länsstyrelsen förvaltar också slåtterängar och där tillkommer problemet att vildsvinsböket gör marken så ojämn att det blir svårt att slå med både lie och minislätterbalk.

– Under 2018 satte vi upp stängsel mot vildsvin runt ängarna

Som att någon gått fram med en jordfräs

i reservatet Häverö Prästäng som tillhör länets artrikaste. Tyvärr skadades stängslet av stormen Alfrida, så det fungerade inte fullt ut under 2019, även om vildsvinskadorna minskat en del. Vi hoppas på ett bättre år 2020, säger Anna.

MÅL, PLANER OCH VILDSVINSPAKET

De problem som vildsvinen orsakar kräver åtgärder. Nyligen blev Naturvårdsverket klara med sin nationella förvaltningsplan för vildsvin och under nästa år ska länsstyrelserna uppdatera sina regionala planer. Målet med den nationella planen är bland annat att år 2025 har kostnaderna för vildsvinens skador på jordbruksgrödor halverats och är mindre än 500 miljoner kronor per år. Ett annat mål är att antalet trafikolyckor där vildsvin är inblandade mer än halveras till 2025.

För att dessa mål ska gå att uppnå är det viktigt med ett högre jaktryck än i dag. Regeringen beslutade i april om det så kallade

”Vildsvinspaketet” inom ramen för livsmedelsstrategin. Länsstyrelserna, Jordbruksverket och Livsmedelsverket får tillsammans 16,5 miljoner för att underlätta för vildsvinskött att nå ut till både enskilda konsumenter och offentliga kök. Det handlar bland annat om marknadsföring, regeländringar, subventionerade trikinprover, uppdaterad information och kartläggning av uppsamlingscentraler.

FLER SAMARBETEN BEHÖVS

– I vår region är livsmedelsproduktionen låg i förhållande till antalet invånare. Att vildsvinskadorna försvårar för den produktionen är därför allvarligt. Att äta mer vildsvin skapar en win-win-situation genom att djuren då utgör en resurs för mer lokal mat samtidigt som skadorna minskar och lantbrukets möjlighet att försörja människor med andra livsmedel ökar, säger Jonatan Fogel som arbetar på Länsstyrelsen med Stockholms läns livsmedelsstrategi.

– Vi behöver fler samarbeten för att underlätta så att vildsvinsköttet kommer fram till konsumenter på ett enkelt sätt. Jägaren behöver veta att hen har avsättning för de vildsvin som skjuts, och konsumenten behöver veta var de kan köpa viltkött, förklarar Jonatan och tillägger att detta även gäller för andra djur som orsakar skador men som också är bra matvilt, som till exempel hjort. ■

Vildsvinsskador

Om du drabbas av omfattande vildsvinsskador på din betesmark så ska du snarast [anmäla det till Länsstyrelsen](#). Vilka skiften är drabbade och i vilken omfattning? Bifoga gärna bilder av skadorna. Vi kan ge dig vägledning i vad du kan göra för att reparera skadorna och bedöma om det kan påverka din SAM-ansökan och dina stöd.

Vildsvinshjälpen

Jägareförbundets vildsvinshjälp (www.vildsvinshjalp.nu) sammanför jägare med lantbrukare och markägare som har vildsvinsproblem, men inte har möjlighet att jaga själva. Nu har över 300 jägare anmält sig i Stockholms län. Om jakträtten är utarrenderad måste både jakträttshavaren och markägaren vara överens om att använda vildsvinshjalp.nu.

Carl-Albert Rydemark, lantbrukare och flitig strukturkalkare i Hölö

Sverigemästare i strukturkalkning?

Ett av de områden där det strukturkalkats mest i landet är kring Hölö och Mörkö nära Södertälje. Varje år sedan nästan tio år tillbaka har det kalkats kring 300 hektar och miljöarbetet fortsätter.

Text och foto: Markus Hoffmann

Strukturkalkning har blivit en populär åtgärd som snabbt fått stor spridning bland lantbrukare. Om rätt sorts kalk sprids i rätt mängd, på rätt plats vid rätt tidpunkt och brukas ner på ett bra sätt kan det både leda till ökad skörd, lägre fosforläckage och bättre markstruktur med mindre dragmotstånd. Men det återstår

också viktiga frågor om hur länge effekten av strukturkalk varar och hur effekten varierar med lerhalt och vilket lermineral jorden har. Flera av dessa frågor forskas det om nu på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

// Någon blöt höst blev det mindre kalkat men senaste sommaren var bra och vi kom upp i 330 hektar

MEST STRUKTURKALKNING I LANDET?

Ett av de områden som strukturkalkats mest är i trakterna av Hölö och Mörkö nära Södertälje. Där är lokala Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) aktivt genom Södertälje Ortsförbund, som det heter. Från år 2010 till utgången av 2019 har det strukturkalkats drygt 2 700 hektar, varav det mesta administrerats av just ortsförbundet med hjälp av en rådgivare. Pengar har sökts av länsstyrelsen genom det så kallade LOVA-stödet (Lokala vattenvårdsprojekt). Sammanlagt har åtgärderna kostat cirka 11,4 miljoner kronor. Av den summan har lantbrukarna bekostat hälften, alltså cirka 5,7 miljoner kronor.

Carl-Albert Rydemark odlar spannmål och oljevaxter på 100 hektar på Lida gård och har varit drivande i satsningen på strukturkalkning.

– Det har gått hyfsat bra de flesta år. Någon blöt höst blev det mindre kalkat men senaste sommaren var bra och vi kom upp i 330 hektar.

Om fosforläckaget skulle minska med 30 procent, som vattenmyndigheterna använt som schabloneffekt, så borde fosforläckaget i området ha minskat med cirka 400 kg. Det kan ha stor betydelse för den lokala havsviken Stavbofjärden som är ett prioriterat åtgärdsområde även för projektet LEVA (Lokalt engagemang för vatten). Sett ur ett nationellt perspektiv har en

enda fosforåtgärd i ett litet område gett över en promille av hela Sveriges fosforbeting i EU:s vattendirektiv.

SAMARBETET FORTSÄTTER MED MARKKARTERING

Samarbetet kring strukturkalkning i bygden har fungerat så bra så att nu fortsätter det med samarbete om markkartering. Lantbrukare som tillsammans brukar cirka 4 000 hektar har anmält intresse och den karteringen pågår nu. En så omfattande areal gav ett pris per hektar på under 200 kronor för det minsta analyspaketet i karteringen. Och markkarteringen hänger ihop med fortsatt strukturkalkning.

– Vi ska ansöka hos Länsstyrelsen om LOVA-pengar för mer strukturkalkning, men först måste vi invänta så att alla får sina resultat från

**Strukturkalkning
– bra för både
mark och
miljö**

markkarteringen. Vi vill hålla koll på pH-värdet i jorden innan vi lägger på kalk, avslutar Carl-Albert Rydemark. ■

Artikeln skrevs av Markus Hoffmann för Greppa Näringsnyhetsbrev och Landsbygd i Centrum har fått tillstånd att publicera den.

Mer om strukturkalkning

Varför strukturkalka?

Strukturkalkning är ett sätt att förbättra och stabilisera markstrukturen på lerjordar. Åtgärden förbättrar jordens närings- och vattenhållande förmåga. Vid strukturkalkning klumpar lerpartiklarna ihop sig till aggregat. Det minskar de fosforförluster till vattendrag som annars är vanliga från lerjordar, nämligen när fosfor transporteras med lerpartiklar uppslammade i vatten vid snösmältning eller häftiga regn. Dessutom bildas ett finmaskigt nät av sprickor över markytan. Genom dessa infiltrerar vattnet långsamt, istället för att snabbt ledas ner till dräneringsrören via ett fåtal stora sprickor.

På [Greppa Näringsnyhetsbrevs webbplats](#) hittar du mer information om strukturkalkning. Där kan du också [registrera dig för Greppa Näringsnyhetsbrev](#).

Rådgivning inom Greppa Näringen

Du kan få rådgivning kring strukturkalkning inom Greppa Näringen. Läs mer i annonsen på [sidan 21](#).

Stöd att komma igång

Vill du få råd och hjälp kring strukturkalkning eller hur du kan anlägga tvåstegsdiken? Om du verkar i Norrtälje, Vallentuna eller Österåkers kommuner kan Norrtälje naturcentrum stötta dig i ditt pågående eller framtida projekt. Läs mer i annonsen på [sidan 22](#).

Rekommendationer och regler

På [Jordbruksverkets webbplats](#) hittar du en broschyr med regler och rekommendationer kring gödsling och strukturkalkning.

Lokala vattenvårdsprojekt, LOVA

Inspirerad av Södertälje Ortsförbunds miljöinsats med LOVA-stöd? Stödet kan sökas av föreningar eller kommuner och ges bland annat för åtgärder som strukturkalkning. Läs mer om LOVA på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Forskningsläget

En forskargrupp på SLU:s institution för mark och miljö undersöker olika kalkningsmedels effekt på markens struktur och på miljön. Du hittar deras resultat på [SLU:s webbplats](#).

Så kontrolleras djurskyddet

Länsstyrelsens uppdrag inom djurskydd går ut på att säkra en god djurvälstånd och en säker livsmedelskedja. Det gör vi bland annat genom att kontrollera att djurskyddslagstiftningen följs vid inkomna anmälningar om sällskapsdjur som far illa och vid normalkontroller för lantbruksdjur. Vi följer också upp tillstånd för att driva verksamhet med djur eller för att hålla sällskapsdjur eller hästar. Att se till att lagens krav vid nybyggnation av djurstallar följs ingår också.

Text: Freja Engström och Janina Mattsson Lindgren
Foto: Mostphotos

De flesta djurskyddskontroller som utförs är antingen normalkontroller eller anmälningsärenden. Normalkontroller kallas de kontroller som är regelbundna och riskbaserade. De görs för att djurskyddssäkra våra livsmedel. Anmälningsärenden innebär att en kontroll görs efter att en anmälan kommit in till Länsstyrelsen från exempelvis allmänheten, veterinär eller slakteri om bristande djurhållning.

SÅ GÅR EN DJURSKYDDSKONTROLL TILL
Inför en kontroll förbereder sig handläggaren på kontoret genom

att gå igenom kontrollrapporter, brister och beslut från eventuella tidigare kontroller. I vissa fall går man också igenom förprövningshandlingar av byggnader som kan vara av vikt för kontrollen.

Normalt sett ska Länsstyrelsen inte tala om för djurhållaren i förväg att en kontroll ska utföras. Det är inte lämpligt att förvarna om kontrollen ska göras efter en anmälan om att djurhållningen är bristfällig och djurskyddsregler inte följs, men om det är viktigt att djurhållaren är med vid kontrollen så kan undantag göras.

Innan kontrollen påbörjas får djurhållaren information om vad som ska kontrolleras och varför. Därefter kontrollerar Länsstyrelsens handläggare djuren och de utrymmen som berörs tillsammans med djurhållaren. Djurhållaren har möjlighet att ställa frågor och djurskyddskontrollanten kan inleda en dialog kring djurhållningen eller eventuella brister som uppmärksammas. En brist uppstår när djurhållaren inte vill eller i praktiken inte lyckas leva upp till reglerna i djurskyddslagstiftningen.

Vid kontroller använder länsstyrelserna sig av gemensamma kontrollmetoder och checklistor. Handläggaren försöker få en så komplett bild som möjligt av djurhållningen, både genom att

dokumentera och ta bilder, och genom dialog med djurhållaren.

Efter kontrollen sammanfattar handläggaren det preliminära resultatet av kontrollen och försöker komma överens med djurhållaren om eventuella brister kan vara åtgärdade.

INFORMATION OM RESULTAT

Tillbaka på kontoret summerar handläggaren den insamlade informationen från kontrollen i en kontrollrapport som skickas till djurhållaren. Om brister har uppmärksammas ska dessa åtgärdas av djurhållaren och följas upp av Länsstyrelsen med en uppföljande kontroll. Uppföljningen bekostas av djurhållaren och ska ske inom en bestämd skälighets tid, antingen administrativt eller genom en till fysisk kontroll. Om den uppföljande kontrollen visar att bristerna åtgärdats så avslutas ärendet. Om bristerna är av allvarigare karaktär, eller om djurhållaren inte är villig att åtgärda dem, kan det leda till ett föreläggande som i vissa fall kan förenas med vite. I sällsynta fall, då allvarliga brister i djurhållningen påträffas, kan Länsstyrelsen fatta beslut om ett omhändertagande av djur eller förbud för djurhållaren att ha hand om djur. ■

Ny utbildning för bättre kontroller

Länsstyrelsen i Stockholms län kommer under våren 2020 genomföra en ny utbildning för alla som utför djurskyddskontroller.

Utbildningen har tagits fram av Jordbruksverket för att bidra till att djurskyddskontrollerna ska vara likvärdiga, effektiva och ha en hög kvalitet i hela Sverige. Då krävs det att djurskyddshandläggarna delar samma kunskap och arbetsmetodik samt att alla gör likvärdiga bedömningar. Utbildningen består av fyra olika delar gällande myndighetsrollen, kontrolluppdraget, kontrollmetodik och kommunikation och bemötande. Länsstyrelsen genomför utbildningen i arbetsgrupper, för att möjliggöra diskussioner och gemensamma reflektioner.

Alla länsstyrelser i landet genomför utbildningen, vilket bidrar till att alla lantbrukare och företagare med djur får likvärdiga kontroller och bedömningar oavsett var i landet de bor.

Bättre kommunikation för djurens bästa

Med hjälp av ökade kunskaper i kommunikation satsar Länsstyrelsen på att djurskyddskontrollerna oftare ska leda till frivilliga förändringar så att behovet av tvingande åtgärder minskar. MI kallas den samtalsmetod som ska göra det möjligt.

Text: Janina Mattsson Lindgren

Som djurskyddshandläggare och annan tillsynspersonal är det inte alltid enkelt att skapa goda samtal med djurägare, framförallt inte om någon blivit anmäld för sin djurhållning. Det händer att handläggaren och djurägaren är oeniga om vad ett visst djur behöver eller hur det ska tas om hand. Men de allra flesta djurägare vill sina djurs bästa, och det är en god grund för ett bra och konstruktivt samtal.

MOTIVERANDE SAMTAL

Länsstyrelsen i Stockholms län satsar under 2019 och 2020 på att vidareutbilda handläggare på landsbygdsavdelningen inom kommunikation. Målet är att handläggarna bättre ska kunna vägleda djurägare att själva hitta fördelar med att förändra sådant i sin djurhållning som inte motsvarar lagstiftningens krav.

Fem handläggare i personalen har utbildats till så kallade MI-coacher, som i sin tur kan vidareutbilda fler av handläggarna. Men vad är egentligen MI och varför har Länsstyrelsen gjort denna satsning? Förkortningen MI står för "Motiverande samtal" efter engelskans "Motivational Interviewing". MI är en vägledande samtalsstil med syfte att främja människors egen motivation till förändring. När någon i en problemsituation får

samtala med en MI-tränad person som bidrar med ett aktivt empatiskt lyssnande och reflekterande samtal, främjas ofta en god dialog. Samtalet låter personens egna intressen och skäl till förändring vara i fokus, snarare än att handläggaren är den som förklarar hur saker och ting borde vara. Att anpassa information till mottagaren är centralt inom MI.

ÖMSESIDIG FÖRSTÅELSE OCH RESPEKT

Genom denna typ av samtal hoppas Länsstyrelsen kunna uppmuntra djurägare att själva berätta om och få insikt i sin situation för att sedan kunna finna egna skäl till förändring. På så vis finns en förhoppning om att djurskyddslagstiftningen ska uppfyllas genom ömsesidig förståelse och respekt, så att man i högre grad än tidigare kan undvika tvingande åtgärder för djurhållare. ■

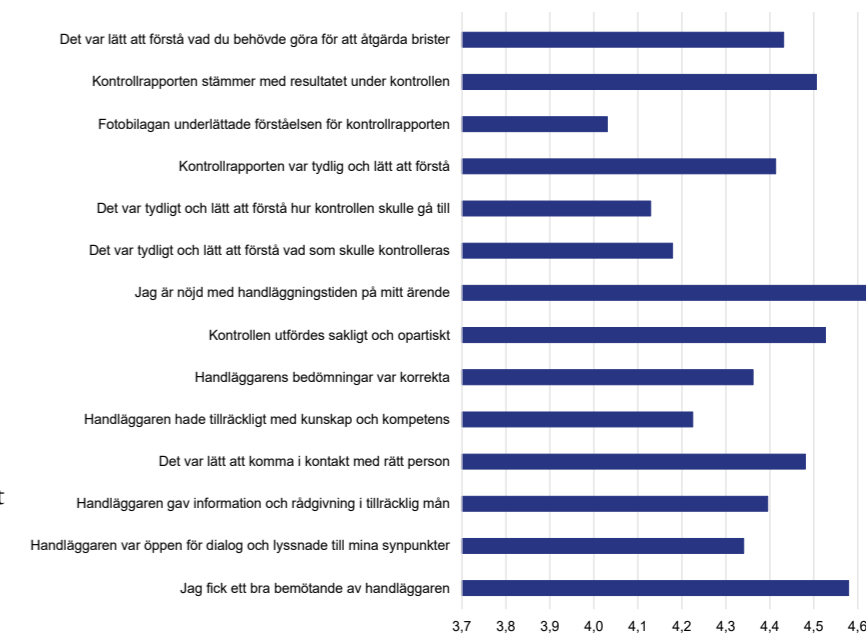
Viktig återkoppling från kontrollerade djurhållare

Hur upplever djurhållare som fått en djurskyddskontroll kontakten med Länsstyrelsen? För att få svar på det har vi skickat ut enkät. Resultatet hjälper oss att förbättra vår kontrollverksamhet.

Text: Maria Ottosson

Återkoppling från de personer vi möter är väldigt viktigt för att vi ska kunna utföra vårt uppdrag på bästa sätt. Vi har därför brett de djurhållare som har haft en djurskyddskontroll under 2019 att svara på några frågor om hur de upplever kontakten med Länsstyrelsen. En enkät skickades ut digitalt till lantbrukare och privatpersoner som håller lantbruksdjur, såsom nötkreatur, får, getter, grisar eller fjäderfån. Hittills har vi fått in svar från 95 (55 %) av de 173 tillfrågade.

Svaren har över lag varit positiva, vilket vi är mycket glada för! Länsstyrelsen har ett högt betyg för bland annat bemötande och handläggningstid. Svaren visar att vi behöver vara tydligare med information om hur kontrollen ska gå till och vad som ska kontrolleras. Kontrollrapportens fotobilaga kan också bli bättre. ■

Tabellen visar medianen av svaren från enkäten. Svarsskala från 1 (instämmer inte alls/inte alls nöjd) till 5 (instämmer helt/mycket nöjd) eller ingen åsikt/ej aktuellt.

Rena djur med bra rutiner

Hur håller man sina nötkreatur rena? Hur vanligt är det att djuren inte bedöms vara rena nog? Och hur hanterar länsstyrelserna bristerna i renhet i samband med djurskyddskontroll? Dessa frågor var bakgrunden till ett nationellt kontrollprojekt som genomfördes i början av året. Bara fyra procent av djuren i Stockholms län bedömdes som inte tillräckligt rena. Bra rutiner är viktigast för att kunna hålla sina djur rena, ansåg majoriteten av de tillfrågade djurhållarna i Stockholms län.

Text: Freja Engström Bild: Freja Engström och Christina Olsson

Under många år har en av de vanligaste bristerna vid länsstyrelsernas djurskyddskontroller av nötkreatur varit att djuren inte är tillräckligt rena. Under 2019 var detta en brist hos 21 procent av de djurhållare som blev kontrollerade i Stockholms län och hos 24 procent i hela landet.

När djur hålls i stall kan de inte själva välja sin liggplats eller hålla sig rena på ett naturligt sätt. För liten strö mängd på båspallar eller i djupströbäddar eller att bortförsl av gödsel på liggtytor inte sker i tillräcklig utsträckning kan göra att djuren blir smutsiga av gödsel. För djur som går ute året om är

det vanligt att upp trampad mark kring foderhäckar, vattenkar och ligghallar blir väldigt lerig under blötare perioder, vilket också kan leda till smutsiga djur.

CHECKLISTA OCH EXTRA FRÅGOR

Syftet med kontrollprojektet var dels att ta reda på förklaringarna till att vissa djur är rena och andra inte är det, dels att ta reda på hur stor andel av djuren som inte bedöms vara rena nog. Projektet ville få reda på vilka stödjande åtgärder som behövs för att underlätta för djurhållare att hålla sina djur rena.

Under de tre veckor som projektet

pågick besökte djurskyddskontrollanter från Länsstyrelsen i Stockholms län 22 djurhållare med nötkreatur. Som tillägg till den nationella checklisten som används vid djurskyddskontroll så fylldes en blankett i med kompletterande frågor. Djurhållarna fick frågor om varför djuren var antingen rena eller smutsiga. De fick även ange vad de själva skulle behöva för att kunna hålla alla djur rena.

RENA DJUR I STOCKHOLMS LÄN

Hos 14 (64 %) av de 22 besökta djurhållarna bedömde vi att samtliga nötkreatur var tillräckligt rena. Totalt kontrollerades 1821 nötkreatur och 72 (4 %) av dem bedömdes vara för smutsiga. Eftersom varje djur bedöms individuellt vid en djurskyddskontroll kan det bli en brist i checklisten för en djurhållare trots att bara ett fåtal djur bedöms vara för smutsiga på gården.

Enligt djurhållarna var den vanligaste förklaringen till att de har rena djur bra rutiner och att de gör de insatser som krävs om djur, trots goda rutiner, skulle bli förorenade av gödsel eller smuts. Tillräckligt med tid, så att de hinner jobba med förebyggande insatser eller vid behov åtgärda problem som uppkommit, var den näst vanligaste framgångsfaktorn. Även att stallet är lättarbetat och att de har god tillgång till strö angavs som förklaringar till rena djur.

Där smutsiga djur uppmärksammades, sa djurhållarna att de skulle behöva bättre rutiner och mer tid för att hålla sina djur rena.

Även ett mer lättarbetat stall och en bättre fysisk hälsa för att orka med sin djurhållning angavs som behov. Det var också många djurhållare som påpekade att den varma blöta hösten och vintern hade bidragit till blötare utomhusytor och fuktiga ströbäddar, vilket också påverkar djurens renhet.

BEDÖMNINGAR GRANSKAS

Ytterligare ett syfte var att granska hur landets djurskyddshandläggare bedömer checklistans punkt *Nör 7. Nötkreaturen hålls tillfredställande rena.*

Bakgrunden är att det har visat sig att länsstyrelserna noterar brister i checklistorna på lite olika sätt. De skilda bedömningarna har lett till att en del länsstyrelser har haft en relativt hög andel brister medan andra haft lägre.

Granskningen visar att det ibland noteras vid kontrollen att nötkreaturen hålls tillfredställande rena, trots att det finns djur på

platsen som var gödsel förorenade. I Stockholms län förekom denna typ av bedömning tre gånger. Orsaken var att det fanns förhållandevis få djur som inte var tillfredställande rena. Samtliga besättningar var stora, med 200–500 djur, och andelen smutsiga djur var endast en procent, i jämförelse med fyra procent av det totala antalet kontrollerade djur i länet.

Det nationella projektet i sin helhet är ännu inte färdigställt. I nationella livsmedelsstrategin står det

att myndigheterna ska underlätta för företagare att göra rätt och det är tänkt att kontrollprojektet även ska bidra till detta. När projektresultatet är sammanställt ska det tas fram passande åtgärder, som exempelvis information eller rådgivning, för att få större andel rena djur i landet. ■

Vi djurskyddshandläggare är glada för det länets djurhållare har bidragit med till projektet och ser fram emot fler trevliga möten.

Så påverkas ditt djur av intorkat gödsel

Ett djur som har intorkat gödsel på kroppen kan lida av det. Det kan orsaka klåda och leda till att djuret delvis kliar av sig päls mot inredningen i stallet så att sår kan uppstå. Stora mängder gödsel som inte tas bort och torkar in i pälsen kan med tiden bilda så kallad gödselpansar. Gödselpansar kan i sin tur orsaka brännskador, så kallade gödselbrännor, på huden och skapa stort obehag för djuret. Att ha gödselbrännor eller mycket gödsel på kroppen kan påverka djurets allmäntillstånd och ge ökad infektionsrisk, med lägre produktion som följd.

Djuren väljer en torr och ren liggplats om de har möjlighet. Då uppstår inte problem med intorkat gödsel på kroppen. Det är därför varje djurhållares ansvar att se till att alla djur har en torr och ren liggplats.

KÄRLEKSFULLT ARBETE SOM GER RESULTAT

Christina (Chris) Olsson driver Myrbackens gård i Norrtälje kommun tillsammans med sin familj. Dagarna spenderar hon mestadels ute med gårdens nötkreatur och får. När jag, under kontrollprojektet i februari, besökte Chris var stallet och djuren för nötköttsproduktion i exemplariskt skick. Alla 47 nötkreatur var fläckfria! Jag fångades av Chris engagemang och kärlek till djuren. Det låg en harmoni över gården och yrkes stoltheten lyste igenom.

TAR SIG TID FÖR DET DÄR LILLA EXTRA

Det som enligt Chris bidrar till den höga renheten är att hon har tillräcklig med tid och den ork som krävs för ett ibland fysiskt tungt arbete. Det underlättar också att hon har ett lättarbetat stall och

bra rutiner. På gården har de inga problem att få tag i strö och de ströar varje dag för att hålla bädden riktigt torr. På utsatta ställen där djuren passerar mycket har Chris lagt ut torv som hon tycker har en otroligt bra uppsugningsförmåga.

– Jag lägger ner många timmar på att putsa på tjejnerna. Jag rakar och borstar alla djur, till och med på knäna om det behövs, säger Chris. Eftersom Chris tillbringar mycket tid med djuren blir de också väldigt lätthanterliga. ■

Äntligen betessläpp!

När vårsolen värmer upp marken och får gräset att spira, då är det dags för betesdjuren att få komma ut i hagarna igen. Det är en härlig tid med gott och näringsrikt bete, men det finns några viktiga saker att tänka på för att undvika problem med djur på rymmen, parasitspridning och tjuvbetäckning.

Text: Li Ekblom och Freja Engström
Foto: T@ge Persson/Mostphotos

Det är viktigt att se över stängslingen kring hagarna inför betessläppet, både för att hindra att djuren tar sig in på marker där de inte ska vara och

för att minska risken att djur fastnar i lösliggande eller dåligt spända stängsel. Utefter elstängsel är det också väldigt viktigt att putsa bort uppväxt gräs och sly för att stängslet ska hålla sin fulla kapacitet.

AVMASKA ENDAST VID BEHOV

För att undvika att tackor sprider mycket parasitägg över välkomsthagen, den första hagen där tackor och deras nya lamm släpps ut efter stallperioden, är det bra att göra träckprovundersökningar strax före betessläppet. Tänk på resistensläget och rådfråga gärna veterinär om besättningen är i

behov av avmaskning. För att hindra att parasiter sprids mellan olika beten så kan man göra fortsatta träckprover och eventuell avmaskning av de vurfödda lammen innan de flyttas till nya hagar. Växelbete med andra djurslag, som nötkreatur eller hästar, och rotationsbete då betet byts ofta, kan också minska parasittrycket.

UNDVIK ATT KVIGORNA BLIR TJUVBETÄCKTA

Kvigor under 13 månader ska hållas på ett sätt som gör att risken för betäckning minimeras. För tidig betäckning av nötkreatur ökar risken för komplikationer för både kviga och kalv vid kalvning. Vid misstanke om tjuvbetäckning kan Länsstyrelsen vid kontroll begära en dräktighetsundersökning. Syftet är att på bästa sätt kunna förhindra onödigt lidande, om en alltför ung kviga blivit betäckt. ■

Minska mängden parasiter i betesmarker

Bra information om hur man minskar mängden parasiter i betesmarker finns på [Gård och djurhälsans hemsida](#).

Länsstyrelsen var på plats under Hundmässan

Text: Freja Engström Foto: Tamara Teplova

Länsstyrelsen var på plats på Stockholms hundmessa i december 2019 för att sprida information om det arbete vi utför och om vad vi kan hjälpa djurägare med. Under två fullspäckade dagar med utställningar, tävlingar och uppvisningar delade vi ut broschyrer och svarade på frågor från besökare. De vanligaste frågorna gällde tillsyn, som exempelvis vad den ska göra som ser lösspringande hundar, och vilka djurskyddsbestämmelser som gäller när man skaffar valp.

Vi djurskyddshandläggare som arbetade på hundmässan upplevde att det var ett positivt sammanhang att vara med i. Vi är en myndighet som ska se till att lagstiftningen följs och det gör vi inte bara genom kontroller, utan också genom att hjälpa djurägare att göra rätt från början. ■

Djurägarens ansvar och skyldighet

På [Länsstyrelsens webbplats](#) hittar du information om vilket ansvar och vilka skyldigheter du har som djurägare.

På [Jordbruksverkets webbplats](#) hittar du information om vad som gäller för olika djurslag, bland annat hund och katt.

Vad ska du göra om du ser en lösspringande hund?

Om du tror att hunden är glömd eller bortsprungen ska du kontakta polisen. Samma sak gäller om den lösspringande hunden utgör en fara, till exempel trafikfara eller om den är aggressiv. Försök inte att själv fånga in en hund som verkar aggressiv! ■

Foto: Mostphotos

Skaffa valp?

Här är några viktiga saker att tänka på:

- Alla hundar i Sverige ska vara id-märkta och registrerade i Jordbruksverkets centrala hundregister innan de blir fyra månader.
- Valpar får inte skiljas från sin moder eller lämna uppfödaren innan de är åtta veckor.
- Fram tills att valpen är fyra månader får den bara vara ensam korta stunder. Alla hundar bör rastas minst var sjätte timme dagtid. Valpar ska rastas oftare och efter behov. ■

Så sköter du din hund

Mer information om vad som gäller när man skaffar valp finns på [Jordbruksverkets webbplats](#).

Miss inte aktivitetskravet

Det är många som inte uppfyller kravet på att det årligen ska utföras någon aktivitet på all mark som ingår i SAM-ansökan. Det ska tydligt synas att du har odlat, låtit beta, putsat, slagit av eller jordbearbetat alla skiften senast den 31 oktober. ■

15 juni
sista dag att ändra
i SAM-ansökan

Fältbesök

I maj börjar Länsstyrelsen med fältkontroller av arealbaserade stöd. Djur- och tvärvillkorskontroller görs löpande under hela året.

Ändringar av SAM-ansökan är inte möjlig efter aviserad fältkontroll, så skicka in eventuella ändringar så snart du kan.

En nyhet för i år är att Jordbruksverket kommer använda sig av regelbundet tagna satellitbilder för att kontrollera aktivitetskravet på kontrollgårdarna. En automatisk avläsning kan sortera fram skiften som ännu inte haft aktivitet. Länsstyrelsen kommer under hösten att återbesöka de skiften där godkänd aktivitet inte har avlästs.

ÄNGS- OCH BETESMARKSINVENTERING

I sommar fortsätter Länsstyrelsen att inventera ängs- och betesmarker för att hitta höga natur- och kulturvärden. Dessa besök påverkar inte jordbrukarstöden och vi har generellt inte möjlighet att avisera besök innan vi åker ut till markerna.

Resultatet av inventeringen kan du se i databasen TUVÅ. Där kan du se var markerna finns och vilka naturvärden och kulturlämningar som finns där. Du hittar databasen på [Jordbruksverkets webbplats](#). Inventeringen sker på uppdrag av Jordbruksverket. ■

Foto: Länsstyrelsen

Har du betesmark?

Tänk på att all betesmark som du söker gårdsstöd för ska ha rikligt med växter som är dugliga som foder till djuren och de ska betas synbart varje år för att aktivitetskravet ska uppfyllas. Det gäller befintlig som eventuell ny betesmark i din SAM-ansökan. Du kan få stödrätter ur nationella reserven för ny betesmark som tidigare inte har fått gårdsstöd. Marken får inte vara igenväxt och behöver vara stängslad, betad, samt uppfylla kravet på fodertillgång.

Betesmarker som ingår i ett åtagande för miljöersättning ska årligen betas så att det efter växtsäsongen inte finns kvar sammanhängande obetade områden. Miljöersättningen kräver alltså bättre avbetning än gårdsstödet, om inte annat framgår under villkoret vegetationens utseende i en upprättad åtagandeplan. ■

Digital brevlåda

Du kan välja att få utskick om dina stöd till en digital brevlåda. Skatteverket ansvarar för tjänsten som är frivillig och gratis. Mina meddelanden är en tjänst för säker digital post från myndigheter och kommuner. Tjänsten kan användas både av privatpersoner och företag.

Du ansluter enkelt till tjänsten med din e-legitimation och du kan sedan läsa din post på dator, surfplatta eller mobiltelefon. Läs mer och anslut till tjänsten på [minameddelanden.se](#). ■

Beslut om stöd

Länsstyrelsen arbetar fortfarande med att besluta åtaganden, ändringar av åtaganden och utbetalningar för de senaste stödåren. Mest arbete återstår med miljöersättning för skyddszoner, vallodling samt betesmarker och slätterängar. Vi kommer även att fatta beslut om avslag på utbetalningar för tidigare år.

Observera vilket stödår det gäller om du får ut ett meddelande. Om du har frågor efter att ha läst beslutet är du välkommen att [kontakta oss](#). ■

Ung eller eko?

Söker du stödet till unga jordbrukare, ersättning för ekologisk produktion eller omställning till ekologisk produktion? Då är det viktigt att du kan visa upp det underlag och den dokumentation som finns i villkoren för stödet vid en eventuell kontroll. ■

Har du ett åtagande för hotade husdjursraser?

Besättningar med får ska vara anslutna till förenklad kontroll eller program för bekämpning av sjukdomen Maedi-Visna. Det är ett villkor för att få rätt till miljöersättning för hotade husdjursraser.

Om du redan har ett intyg från den förenklade kontrollen ska du skicka in en kopia på intyget i samband med att du skickar in din ansökan om utbetalning. Om du saknar intyg måste du ansluta dig till programmet för bekämpning av Maedi-Visna inför årets ansökan eftersom du från och med 2019 inte längre kan göra den förenklade kontrollen hos Gård & Djurhälsan. Du ansluter dig till programmet via [Gård & Djurhälsans webbplats](#). ■

Förändringar för projekt- och företagsstöd

Jordbruksverket har beslutat att stoppa vissa projekt- och företagsstöd, men fortfarande finns det pengar kvar att söka för stöd till miljöinvesteringar. Om ditt projekt eller din investering påverkas av den pågående situationen med Covid-19 kan du ansöka om att ändra ditt beslut om stöd eller om flytta fram ditt slutdatum.

Text: Karin Haglund
Foto: Linnea Tjärnström/Mostphotos

I början av april beslutade Jordbruksverket att stoppa vissa projekt- och företagsstöd. Anledningen är att Sverige behöver säkerställa pengar till de som sökt och har rätt till miljöersättning. För Stockholms län påverkar detta dig som har ansökt om stöd men ännu inte fått ett beslut inom bland annat projektstöd för natur- och kulturmiljöer och investeringsstöd för hembygdsgrändar. Du som redan har fått ett beslut om stöd påverkas inte. Du kan läsa mer om stoppet på [Jordbruksverkets webbplats](#).

STÖD KVAR ATT SÖKA

Förändringarna innebär att det under 2020 endast finns pengar att söka för stöd till miljöinvesteringar för att anlägga våtmarker och dammar, till

att genomföra investeringar för förbättrad vattenkvalitet, för att anlägga tvåstegsdiken samt för stängsel mot rovdjur. Om du är intresserad av att söka något av dessa stöd är det viktigt att du skickar in en ansökan så snart som möjligt, eftersom Länsstyrelsen måste fatta beslut om stöd senast 31 december i år. Pengarna kan ta slut snabbt, så det är viktigt att du kontaktar oss innan du skickar in en ansökan.

MED ANLEDNING AV COVID-19

Vi är medvetna om att den rådande situationen med Covid-19 kan påverka genomförandet av ditt projekt eller din investering. Betyder de gällande restriktionerna att du inte kan genomföra alla moment enligt ditt beslut om stöd? Eller kommer du inte att bli klar med ditt projekt i tid? Hör i så fall av dig till oss, så hjälper vi dig med hur du ansöker om ändring och förlänger ditt projekt- eller företagsstöd! Skicka e-post till landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se eller ring på 010-223 10 00 och fråga efter den handläggare du har på ditt beslut om stöd eller en tillgänglig handläggare inom landsbygdsprogrammet.

Behöver du rovdjursäkra dina stängsel?

Det finns pengar att söka inom landsbygdsprogrammet för stängsel mot rovdjur. Tidigare har det varit svårt att få sin ansökan prioriterad om den mark som ska skyddas inte har funnits inom ett befintligt vargrevir eller om besättningen som ska skyddas inte har utsatts för angrepp i närtid. I och med en ändring i den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet kan numera även stängsling av mark inom andra områden få stöd i vissa fall.

Stödnivån är 50 kronor per meter godkänt rovdjursavvisande stängsel. Du ansöker om stöd för miljöinvestering för stängsel mot rovdjur i [Jordbruksverkets E-tjänst](#). Glöm inte att ansöka om startbesked hos Länsstyrelsen innan du börjar stängsla! Det kan du göra i samband med ansökan om stöd.

BESIKTNINGAR KAN SKE I EFTERHAND

Vi arbetar med att handlägga de ansökningar om del- och slututbetalning som skickas in till oss. Om vi behöver åka ut och besiktiga ett projekt eller en investering inför slututbetalningen görs detta i samråd med stödmottagaren och enligt gällande rekommendationer från Folkhälsomyndigheten. I vissa fall kan vi betala ut stöd först och genomföra en besiktning i efterhand. Detta gäller för stöd till föreningar, mindre organisationer och enskilda näringsidkare.

NYA PENGAR UNDER NÄSTA ÅR

2020 är det sista året under den nuvarande programperioden för landsbygdsprogrammet. Vi har fått besked om att nästa programperiod blir framflyttad minst ett år. Det kommer att bli en övergångsperiod från och med nästa år och fram tills den nya programperioden börjar. Under övergångsperioden kommer nya pengar till projekt- och företagsstöden, men hur mycket och vilka stöd som kommer att finnas vet vi i skrivandets stund inte. ■

LÄR DIG MER!

Länsstyrelsen har flera projekt med kompetensutveckling och rådgivning till länets lantbrukare och landsbygdsföretagare. Alla våra aktiviteter annonseras i kalendern på startsidan på [Länsstyrelsens webbplats](#). Där hittar du också information om den rådgivning som finns upphandlad inom respektive område.

Har du frågor eller önskemål? Ring Länsstyrelsens växel på 010-223 10 00 och be om att få prata med oss som arbetar med kompetensutveckling på landsbygden.

Foton: Mostphotos

Smakrik och blomstrande besöksnäring

Genom projektet *Smakrik och blomstrande besöksnäring* erbjuds kompetensutveckling och rådgivning för besöksföretag på landsbygden i Stockholms län. Du som har ett boende, servering, gårdsbutik, aktiviteter för besökare eller annan typ av besöksverksamhet på landsbygden tillhör målgruppen och är välkommen att delta!

Du kan få rådgivning anpassad efter just ditt företag inom följande ämnesområden:

- Bevara och utveckla en historisk trädgård
- Trädgårdsdesign
- Matlagning för att höja matupplevelsen
- Marknadsföring på webben och i sociala medier
- Storytelling
- Sälj mer i din gårdsbutik
- Tillgänglig besöksverksamhet

Du kan få rådgivning både enskilt och i en mindre grupp. Du betalar 30 procent av den totala rådgivningskostnaden, resterande 70 procent finansieras genom landsbygdsprogrammet.

Projektet är ett samarbete mellan Mälardalslän. Du kan läsa mer samt hitta aktuella rådgivare och aktiviteter på [projektets webbplats](#).

Du kan också kontakta projektledare Kerstin Bjäresten Osmark, Länsstyrelsen Västmanland, 010-224 94 11 eller kerstin.bjaresten.osmark@lansstyrelsen.se.

Sälj bättre - tjäna mer

Rådgivning för livsmedelsproducenter och förädlare

Vill du sälja mer till restaurangerna i närheten? Vill du få in dina produkter i mataffärerna? Vill du ha ett långsiktigt avtal med en kommun som köper dina livsmedel? Oavsett behov hjälper Hushållningssällskapet dig att nå ut med dina livsmedel och undvika mellanhänder. Du kan bland annat få rådgivning om:

- Hur du lyfter och marknadsför svenska mervärden.
- Hur du går till väga för att sälja direkt till restaurang, butik eller offentlig sektor.
- Hur du planerar din tillverkning på ett kostnads- och tidseffektivt sätt.
- Hur du bygger upp ditt varumärke.
- Hur du beskriver din produkt för att tilltala kunden.
- Hur du paketerar din produkt för ökad hållbarhet och försäljning.
- Vilka försäljningskanalerna som passar verksamheten.
- Hur du hittar distributions- och logistiklösningar.

Rådgivningen subventioneras av landsbygdsprogrammet och du som företagare betalar 30 procent av kostnaden.

Kontakta Andreas Malmgren, 072-9839963, andreas.malmgren@hushallningssallskapet.se

Rådgivning inom Greppa Näringen

Du kan få rådgivning inom Greppa Näringen om du har 25 djurenheter och/eller 50 hektar jordbruksmark. Alla som vill kan dessutom anmäla sig som IT-medlem till Greppa Näringen på www.greppa.nu. Som IT-medlem får du tillgång till mycket information och bra tips.

Läs mer om rådgivningen på [Greppa Näringens webbplats](#), eller kontakta Åsa Pettersson, 010-223 15 16, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.

Restaureringsrådgivning

Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning till dig som går i restaureringstankar eller som vill lära dig hur skötseln av din betesmark eller slätteräng kan bli bättre. Var finns värdena? Hur ska man börja? Vad ska vara kvar och vad ska tas bort?

Fyll i en [intresseanmälan på vår webbplats](#) så hör vi av oss! Du kan även höra av dig till betessamordnare Ylva Berry, 010-223 12 43, ylva.berry@lansstyrelsen.se.

Snart kommer det mer!

Länsstyrelsen har upphandlat konsulttjänster för kurser och rådgivning inom områdena kommersiell service samt natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet. Hör av dig till oss om du vill ha rådgivning eller har en kurs som du vill att vi anordnar inom något av dessa områden:

Natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet

Betesplanering, hästar på naturbetesmarker, skötsel av kulturhistoriska landskapselement, skötsel av ängsmarker, småbiotoper och brynzoner, restaurering av ekonomibyggnader, skötsel av värdefulla träd i odlingslandskapet samt odling av bevarandevärda äldre växtsorter.

Kontakta Ylva Berry, 010-223 12 43, ylva.berry@lansstyrelsen.se.

Rådgivning till landsbygdsföretagare inom kommersiell service

Enskild- och grupprådgivning inom områdena inköp och distribution, varuexponering, marknadsutveckling och diversifiering, företagsekonomiska analyser, energi-effektivisering och matsvinn.

Kontakta Ola Rajab, 010-223 16 29, ola.rajab@lansstyrelsen.se eller Karin Haglund, 010-223 17 28, karin.haglund@lansstyrelsen.se.

Vill du få hjälp att restaurera lövrika bryn?

Äger du igenväxta bryn i Norrtälje kommun som betas idag eller på annat sätt kommer att hävdas i framtiden? Vill du skapa vackra skogsbryn, som gynnar humlor, vilt och fåglar? Norrtälje naturcentrum söker lantbrukare och skogsägare som vill ta hand om igenväxande marker, men som behöver hjälp med arbetet.

De efterlyser sydvända skogsbryn som värms av solen en stor del av dagen och har flera växtskikt. Särskilda brynfavoriter bland träd och buskar är säl, rönn, lönn, lind, ek, hassel, olvon, krusbär, hagtorn, nypon, slån och en. De gynnar artrikedomen genom att erbjuda föda och skydd.

Kontakta Jarmo Kukka, projektledare Norrtälje Naturcentrum 073-805 36 28, jarmo@norrtaljenaturcentrum.se.

Du kan läsa mer på norrtaljenaturcentrum.se. Projektet finansieras av Jordbruksverket.

Vill du få hjälp att anlägga eller restaurera en våtmark?

Äger eller förvaltar du skog eller jordbruksmark i i Norrtälje, Vallentuna eller Österåker kommun? Vill du anlägga eller restaurera en våtmark? Norrtälje naturcentrum kan stötta dig i ditt pågående eller framtida projekt.

Du kan få rådgivning kring projektidéer och ansökan om ekonomiskt stöd, samt samordning och kontakt mellan markägare, organisationer och kommun. Skogsvåtmarker är en åtgärd som kan ge positiva effekter på vattenhushållning, vattenrening och biologisk mångfald och som med rätt förutsättningar kan anläggas med relativt enkla medel.

De ger även stöd i ditt arbete med andra åtgärder i jordbrukslandskapet, som strukturkalkning och tvåstegsdiken, samt åtgärder inom hästnäringen.

Deras åtgärdssamordnare finns tillgängliga för dig som verkar i Norrtälje, Vallentuna eller Österåkers kommuner. Ett platsbesök är en bra start för dig som vill komma igång.

Kontakta Jonathan Alm, 0176-28 61 23, jonathan.alm@campusroslagen.se eller Rasmus Thunell, 0176-28 61 22, rasmus.thunell@campusroslagen.se.

Du kan läsa mer på norrtaljenaturcentrum.se. Projektet finansieras med Havs- och Vattenmyndighetens satsning LEVA.

Rådgivning inom ekologisk produktion

Vill du gå över till ekologisk produktion eller producerar du redan ekologiskt men behöver utveckling och stöd för att komma vidare? Landsbygdsprogrammet erbjuder kostnadsfri rådgivning för dig som vill utveckla ny eller redan befintlig ekologisk produktion inom lantbruk och trädgård.

Målgruppen för rådgivningen är lantbruks- och trädgårdsföretagare Stockholms län och i vissa fall* även i Uppsala-, Södermanlands-, Västmanlands- och Örebro län.

Är du intresserad av rådgivning?

Kontakta aktuell rådgivare (se nedan) eller ring alternativt e-posta oss på Länsstyrelsen. Skriv gärna kort om dina planer, vilka grödor/djur och vilken areal det gäller så förmedlar vi rådgivningen till aktuell rådgivare.

Växtodling

Wijnand Koker, Agrodynamik AB
070-562 17 87, wijnand.koker@telia.com

Grönsaker*

Wijnand Koker, Agrodynamik AB
070-562 17 87, wijnand.koker@telia.com

Åsa Rølin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

Potatis*

Åsa Rølin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

Frukt, bär, perenna grönsaker*

Vår rådgivare är Kirsten Jensen på Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Anmäl intresse till Åsa Pettersson, Länsstyrelsen i Stockholm.
010-223 15 16, asa.pettersson@lansstyrelsen.se

Mjolkproduktion

Mia Lindqvist, Mias lantbruksrådgivning
072-145 32 62, mia@miaslantbruksradgivning.se

Nötköttproduktion

Mia Lindqvist, Mias lantbruksrådgivning
072-145 32 62, mia@miaslantbruksradgivning.se

Martin Dreber (bygg), Erika Västgöte Dreber
070-829 09 81, martindreber@hotmail.com

Lammproduktion

HS Konsult AB: Louise Ryberg
070-640 85 75, louise.ryberg@bushallningsallskapet.se

Fjäderfäproduktion*

Åsa Odelros
070-697 66 11, asa@odelros.se

Storm, granbarkborrar och skyddad natur

Sedan stormen Alfrida i början av 2019 har Länsstyrelsen arbetat intensivt för att hantera effekterna av stormen och försöka förebygga angrepp av granbarkborre i länets skyddade natur.

Text: Mats Gothnier

Länsstyrelsen har inventerat stormskadad skog i fält och med helikopter. Tillsammans med analys av flygbilder har det gett oss en bra överblick över tillståndet i länets skyddade skogar. Stormfällda träd finns i stort sett i alla reservat i Norrtälje kommun. Angrepp av granbarkborre finns främst i länets södra och västra delar och i

mindre omfattning i norra delen av länet. Under 2020 fortsätter vi att inventera både till fots, med helikopter och med hund.

FRAMKOMLIGHET, UTKÖRNING OCH ANDRA ÅTGÄRDER

Länsstyrelsen har arbetat med att se till att vägar och stigar i skyddade skogar är framkomliga och säkra för besökare. Det är ett arbete som fortsätter löpande.

Utkörning av stormfälld gran hör till undantagen, men har skett i tre naturreservat och på sådan mark som ska användas som utbytesmark inför kommande reservatsbildningar.

Många skyddade skogar har

höga naturvärden tack vare att de har fått utvecklas fritt. Ofta är det inte tillåtet att ta bort träd eller utföra andra åtgärder i dessa områden. I fem reservat med höga naturvärden kopplade till gran har vi sökt dispens för att få köra ut stormfällda granar. Vi planerar även att utföra manuell barkning av gran i ett antal reservat där vi inte har möjlighet att gå in med maskiner. ■

Läs mer...

...om barkborrar och våra åtgärder på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Länsstyrelsen uppmanar reservatsbesökare till stor försiktighet när man rör sig ute i skog och mark. Det kan fortfarande finnas enstaka hängande och farliga träd. Foto: Mats Gothnier

Granbarkborregångar
Foto: Josefina Sköld, Skogsstyrelsen